

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Tamara Kolić

Utjecaj glazbe na cjeloviti razvoj predškolskog djeteta

ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2019. godina

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Utjecaj glazbe na cjeloviti razvoj predškolskog djeteta

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Glazbena metodika u integriranom kurikulumu II

Mentor: Sanja Minić, v. pred.

Student: Tamara Kolić

Matični broj: 0299010767

U Rijeci,
srpanj, 2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.

Tamara Kolić

ZAHVALE

Ovaj rad posvećujem svojim roditeljima i sestri, koji su mi omogućili da se ovo ostvari i bez kojih ovo ne bi imalo smisla. Hvala Vam za najveću podršku, razumijevanje, strpljenje i što ste uvijek bili uz mene tijekom cijelog mog studiranja.

Hvala i mojoj obitelji i mojim dugogodišnjim prijateljicama koji su, isto tako, doprinijeli mojem uspjehu.

Veliku i posebnu zahvalu želim posvetiti mentorici Sanji Minić, v. pred. koja mi je bila velika podrška i pomoć u pisanju ovog završnog rada. Osim što je mi je uvijek dala savjet i bila podrška pri pisanju završnog rada, tijekom cijelog studiranja mi je bila uzor i poticala me da što uspješnije završim svoje studiranje.

Za kraj, jedno veliko hvala i mojim prijateljicama Moniki, Tari i Renati koje su bile uz mene od početka pa do kraja studiranja, koje su mi bile potpora, podrška i motivacija da zajedno dođemo što uspješnije do kraja.

Sažetak:

Prisutnost glazbe u svakodnevnom okruženju djeteta razvija različite djetetove sposobnosti i kompetencije odnosno pridonosi dječjem cjelovitom razvoju. Glazba je prisutna u svakodnevnom životu djeteta, zato je važno postupno, primjereno i kvalitetno uvesti glazbu u svakodnevni rad s djecom. U radu su navedena područja djetetova razvoja koja glazba potiče i razvija te na koji način. Glazbene aktivnosti poput pjevanja, glazbenih igara, pokreta uz pjevanje i uz glazbene igre, brojalica te slušanja glazbe glavna su sredstva glazbenog odgoja jer se njima, osim na glazbeni, može utjecati i na opći, estetski, moralni, tjelesni i intelektualni razvoj djeteta. Umjetničko izražavanje i stvaranje u kontekstu različitih pedagoških koncepcija odgoja i obrazovanja smatra se bitnom sastavnicom utjecaja na cjeloviti razvoj djeteta predškolske dobi. Ništa od navedenog ne bi bilo moguće bez odrasle osobe, odnosno, odgajatelja kojemu je uloga stvoriti poticajno prostorno – materijalno okruženje i zainteresirati djecu za glazbu, njene elemente i glazben aktivnosti.

Ključne riječi : glazba, dijete, cjeloviti razvoj, umjetničko izražavanje, odgoj

Abstract:

The presence of music in the everyday environment of the child develops different child's abilities and competences, or contributes to the child's integral development. Music is present in the everyday life of a child, so it is important to gradually, appropriately and qualityly import music into everyday work with children. The paper focuses on the areas of child development that music promotes and develops in and in what way. Musical activities such as singing, playing games, singing and playing music, songwriting and listening to music are the main means of music education, as besides music, they can also influence the general, aesthetic, moral, physical and intellectual development of the child. Artistic expression and creation in the context of various pedagogical concepts of education and training is considered to be an essential component of the impact on the overall development of the child of preschool age. None of the above would have been possible without the adult person, that is, the educator whose role is to create a stimulating physical and material environment and to interest the children for music, its elements and musical activities.

Key words: music, child, full development, artistic expression, education

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. DIJETE PREDŠKOLSKE DOBI.....	2
3. RAZVOJ DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI.....	4
3.1. Razvoj motorike	4
3.2. Razvoj govora	5
3.3. Socio-emocionalni razvoj.....	6
3.4. Razvoj igre	6
3.5. Razvoj glazbenih sposobnosti	7
4. VAŽNOST GLAZBE U ŽIVOTU DJETETA.....	9
5. GLAZBA U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU DJETETA.....	11
6. RAZVOJ GLAZBENE OSJETILJVOSTI	13
7. RAZVOJ DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI GLAZBOM.....	16
7.1. Razvoj govora glazbom.....	16
7.2. Razvoj pokreta glazbom.....	17
7.3. Socijalni i emocionalni razvoj.....	19
8. GLAZBENE IGRE.....	21
9. BROJALICE.....	23
10. ULOGA ODGAJATELJA.....	25
11. ORGANIZACIJA PROSTORA I MATERIJALA ZA GLAZBENO IZRAŽAVANJE I STVARANJE DJECE	28
12. ZAKLJUČAK.....	31
13. LITERATURA	32

1. UVOD

Glazba je jedna od umjetnosti koja nesumnjivo ostavlja veliki utjecaj na svakog čovjeka, kako na njegov razvoj, tako i na njegov život. Koliko je glazba važna u životu svakog čovjeka od njegova rođenja, govori se još u dalekoj povijesti. Platon je još u svoje doba naglašavao važnost glazbe, tako da ju je smatrao jednom od najvažnijih područja u odgoju i obrazovanju čovjeka. Također, glazbu je smatrao kao važnim elementom oblikovanja i stvaranja čovjekovog karaktera. Na temelju toga, može se vidjeti kako je važno da glazba bude dio života svakog čovjeka od njegova rođenja pa do kraja života. Upoznavanjem djece s glazbom od najranije dobi znači poticanje njihovog daljnjeg razvoja u tjelesnom, kognitivnom i socio – emocionalnom razvoju. Dijete glazbom zadovoljava svoje potrebe, a da toga nije ni svjesno. Djeca nisu svjesna koliko glazba utječe na njih, ona pobuđuje njihove emocije, potiče ih na pokret, na radost i veselje i na zajedničku igru s drugima. Glazba je važno sredstvo u cjelovitom razvoju djeteta rane i predškolske dobi, zato je ljubav prema glazbi važno poticati od rođenja. Sve prethodno navedeno je ne moguće bez odrasle osobe koje su u svakodnevnom životu djeteta. Odrasle osobe i odgajatelji moraju najprije sami spoznati i uvidjeti koliku važnost i utjecaj glazba ima u životu, kako bi isto mogla prenijeti na dijete i djetetu omogućiti kvalitetan razvoj uz pomoć glazbe i stvaranje ljubavi prema glazbi.

Razlog odabira ove teme je bio uvidjeti i ukazati koliko je glazba značajna za cjeloviti razvoj predškolskog djeteta. Mnogi odrasli nisu ni svjesni koliko glazba znači djetetu u njegovom životu, za njegov razvoj, zadovoljenje njegovih potreba, ali i za uživanje, sreću i radost. Na temelju svega navedenog u ovom završnom radu fokus je na to kako glazba kao umjetnost utječe na područja djetetovog razvoja, odnosno na cjeloviti razvoj predškolskog djeteta, ali i što je sve potrebno da odgajatelj zna i čini kako bi omogućio pravilan i kvalitetan razvoj djeteta pomoću glazbe u svakodnevnom životu.

2. DIJETE PREDŠKOLSKE DOBI

U posljednjim godinama slika djeteta i djetinjstva se promijenila, odnosno stvorena je nova paradigma odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi (Maleš, 2011). „*Dijete je već od rane dobi kompetentno biće, prirodno zainteresirano i motivirano za istraživanje svijeta koji ga okružuje*“ (Slunjski, 2001: 46 str). Dijete je individua i svako dijete se drugačije razvija, ima svoje interese, vještine i sposobnosti te strategije učenja koje treba prepoznati, poštovati i s u skladu s time organizirati i pripremiti prostor i materijale koji će mu pomoći u njegovom daljnjem razvoju. Dijete je znatiželjno biće koje uči svojim vlastitim iskustvom, aktivno, odnosno dijete uči čineći (Slunjski, 2001). Zbog toga je važno da se djetetu osiguraju odgovarajući materijali i prostor u kojem može s radošću kroz igru istraživati i učiti. Može se reći da djeca i odrasli na drugačiji način doživljavaju svoju okolinu. Dijete ima mnogo ideja, osjećaja, iskustava, pronalazi nove interese koje želi istražiti. Kada dijete iz vlastitog iskustva nešto novo nauči, to ostaje u njegovom pamćenju puno duže, nego što bi ostalo ako bi na njegov problem odgovorio odgajatelj ili odrasla osoba. Dijete je kompetentno i kreativno biće, koje ne treba ograničavati, djeci upravo treba pružiti i stvoriti različite situacije u kojima će istraživati, propitivati, mijenjati i nadograđivati svoje stavove i mišljenje s drugima koji će im u konačnici pomoći u donošenju odluka o svom životu. (Jurčević Lozančić, 2016). Dijete nije objekt, već socijalni subjekt u odgojnom procesu koji u jednakoj mjeri kao i odrasli sudjeluje u (su)konstrukciji kurikulumu. Na dijete treba gledati kao na cjelovito biće koje ima svoje mišljenje, prava i potrebe koje treba poštovati i shvaćati ga ozbiljno. Isto tako, dijete je aktivan član društva i stvaratelj znanja, istraživač svojeg okruženja i socijalni subjekt sa različitih potencijalima koje je potrebno razvijati. Dijete je znatiželjno, kreativno biće koje se izražava na različite načine i ima urođenu znatiželju i želju za istraživanjem i učenjem, a vodeći se prema tome djetetu treba osigurati da tu svoju potrebu zadovolji (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014). „*Holistički pristup, kao novu paradigmu odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi, odlikuje stajalište da njegu, odgoj i učenje u ranoj dobi valja shvatiti cjelovito, u zajedničkom življenju djeteta s*

drugom djecom i odraslima“ (Slunjski, 2011 prema Vidulin, 2016: 221). Također, dijete je biće koje uči i upoznaje svijet iz vlastitog iskustva, ono svojim osjetilima dobiva i stvara prve spoznaje o sebi i svojem okruženju, zato je važno da u odgojno – obrazovnom proces dijete koristi sva svoja osjetila kako bi nešto naučio i istražio. U odgojno – obrazovnom procesu važna je i usmjerenost na dijete i njegovu aktivnosti, a ne na odgajatelja (Maleš, 2011). „*Način na koji odrasli razumiju dijete i djetinjstvo odražavaju se na cjelokupni odgoj i obrazovanje djeteta, te postaju odlučujući čimbenici u određivanju njihova društvenog i etičkog identiteta*“ (Maleš, 2011: 154).

3. RAZVOJ DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI

3.1. Razvoj motorike

Motorički razvoj podrazumijeva razvoj pokreta i držanja pod kojim se smatra razvoj usklađenosti pokreta nogu i ruku koja je nužna za kretanje po prostoru. Osim toga, motorički razvoj obuhvaća i hvatanje koje podrazumijeva upotrebu ruku u igri i aktivnostima. „*Prvi djetetovi koraci značajna su prekretnica u razvoju jer ne samo da povećavaju njegovu pokretljivost u okolini, nego također stvaraju i osjećaj sposobnosti i moći*“ (Vasta, Haith, Miller, 2005: 189). Usklađivanjem pokreta nogu i ruku i hvatanjem djeca razvijaju vještine koje su im potrebne za istraživanje svojeg okruženja. Prema istraživanjima većina djece do samostalnog hodanja, dolazi putem sljedećih faza: dijete prvo podiže stražnjicu, zatim prolazi različite vrste puzanja, od puzanja na trbuhu do puzanja na šakama, nakon puzanja dijete se pokušava podići i stajati te dolazi do zadnje faze, a to je upravo hodanje. „*Kroz motorički razvoj dijete stječe kontrolu nad svojim tijelom, a to upotrebljava kao sredstvo kojim djeluje na okolinu*“ (Vasta, Haith, Miller, 2005: 187). Djeca bi se do druge godine trebala prilično uspješno kretati i baratati predmetima. U čemu veliku ulogu ima igra, igra je vrlo važna u stjecanju motoričkih vještina, ali tijekom stjecanja motoričkih vještina u igri, djeca se ujedno ulaze u fizičku interakciju i socijaliziraju se (Vasta, Haith, Miller, 2005). Praćenjem i polaganim unaprjeđenjem upotrebe prstiju i šake za baratanjem predmeta kod djeteta predškolske dobi možemo uvidjeti kako tek negdje u osmoj godini života dosežu zreli razvoj fine motorike. Razvoj fine motorike je veoma važan dio djetetovog razvoja jer se on razvija u dužem razdoblju života. „*Od prvog hvatanja sitnih predmeta u dobi od oko 9 mjeseca, do npr. pravilnog držanja olovke može proći 3-4 godine*“ (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Leticia, 2004: 16). Razvoj fine motorike ovisi i o razvoju likovnih sposobnosti, odnosno o tome kako će dijete baratati s materijalima potrebnima za likovne aktivnosti i likovno izražavanje. Osim glazbenih, likovnih i drugih sposobnosti jednako važne su i motoričke sposobnosti koje ovise o tome kako i gdje dijete odrasta, ali i o nasljednim faktorima. Isto tako, motoričke sposobnosti nam pomažu uvidjeti jesu li djetetovi

pokreti precizni, spretni, koliko su brzi i fleksibilni. Izdržljivost, preciznost, ravnoteža, koordinacija, gipkost, brzina i snaga su motoričke sposobnosti koje je potrebno pratiti i promatrati u razvoju djece predškolske dobi. Kako bi se sve prethodno navedene motoričke sposobnosti razvile, potrebna je motiviranost djeteta za kretanje, vježbanje i sudjelovanje u različitim kineziološkim aktivnostima. Također, kako bi dijete bilo motivirano od velike važnosti je uloga odgajatelja i odraslih, ali i vršnjaka (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004).

3.2. Razvoj govora

„Govor je psihička aktivnost čovjeka koja mu omogućuje da pomoću sustava znakova i simbola priopćava svoja znanja, osjećaje, potrebe i mišljenje drugim ljudima“ (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004: 26). Potrebno je znati da se govor razvija određenih slijedom kojeg treba poštivati. Rođenjem se stvaraju predispozicije pomoću kojih se uči govor, a svako dijete normalnog razvoja može naučiti glasove svakog jezika koji postoji i kojim je okružen. Razvoj govora može se promatrati u predverbalnom razdoblju koje uključuje rođenje djeteta od njegove prve smislenije riječi te se može promatrati u verbalnom razdoblju koje se smatra od smislenije prve riječi ili rečenice pa sve prema automatizacije govora. Važno je naglasiti da kako bi dijete razvilo govor bitan je sluh. Djetetove prve riječi se pojavljuju i nastaju negdje oko 12-og pa do 18-og mjeseca, dok prvu rečenicu oblikuje pred kraj druge godine života čime ujedno započinje i usvajanje gramatike i veliki pomak u razvoju govora. Kada dijete tijekom komunikacije upotrebljava većinu vrsta riječi, kada njegova rečenica ima tri ili više od tri riječi i poštuje većinu pravila gramatike, može se reći da je usvojilo temelj materinskog jezika, a to se usvaja u trećoj godini djetetova života. Kada je dijete usvojilo temelj materinskog jezika sve vještije govori u komunikaciji s drugima, ali ujedno i sve što čini to i prati govorom, govori što čini ili što će činiti. Nakon treće godine, kreće razdoblje dječjih pitanja gdje je od velike važnosti da odrasle osobe uvijek odgovore na njihova pitanja zbog razvoja kreativnosti i znatiželje. Nakon razdoblja dječjih pitanja, djeca u šestoj i sedmoj godini bi već trebali poznavati sve vrste rečenica i riječi te poznavati sva pravila gramatike. Ne može se odrediti kada razvoj govora završava jer traje

cijeli život (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004). „*No i dalje, gotovo tijekom cijelog života, razvija se i obogaćuje rječnik te kultura govorenja i pisanja*“ (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004: 30).

3.3. Socio-emocionalni razvoj

Što se tiče socio-emocionalnog razvoja, dijete u ranoj dobi ostvaruje socijalne kontakte s mnogo ljudi, od obitelji do odgajatelja, no njihov socijalni svijet se sastoji od manjeg broja ljudi, primjerice otac ili majka. Odnosi s tim ljudi imaju veći utjecaj na socijalan razvoj djeteta dugoročno. „*Socijalizacija je proces tijekom kojeg društvo oblikuje djetetova uvjerenja, očekivanja i ponašanja*“ (Vasta, Haith, Miller, 2005: 448). Također, važno je znati da emocije pokreću raspoloženje čovjeka, one određuju odnose među ljudi i povezuju ih (Munjas Samarin, Takšić, 2009). Dijete izražavanjem svojih emocija osobama u svojem okruženju izražava svoje potrebe. Dijete učeći kako izraziti svoje emocije, pokušava i shvatiti emocije osoba u svojem okruženju. Razvoj društvenosti, privrženosti, samoregulacije, socijali, spoznajni i emocionalni razvoj (izražavanje svojih emocija i shvaćanje tuđih) i temperament su razvojne osobine koje je važno promatrati u socio-emocionalnom razvoju (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004). Djeca već od rođenja pokazuju puno emocija kao što su tuga, sreća, strah, iznenađenje i ljutnja. Djeca izražavaju svoje emocije u interakciji s odraslim osobama, drugom djecom i sa svojom okolinom i tako uče kako kontrolirati svoje emocije i kako ih prepoznati (Munjas Samarin, Takšić, 2009).

3.4. Razvoj igre

Igra je glavna aktivnost u djetinjstvu. Djeca kroz igru uče i razvijaju se. Igrom istražuju, dolaze do novih spoznaja, postavljaju i mijenjaju svoje teorije. Igra utječe na djetetov tjelesni, socio-emocionalni i spoznajni razvoj. Kada se govori o igri predškolskog djeteta, igra se može opažati prema dvije razine: spoznajna i društvena

razina. Spoznaja razina uključuje funkcionalnu, konstruktivnu igru, igru pretvaranja i igru s pravilima. Društvena razina podrazumijeva promatranje, usporednu, suradničku, samostalnu, uzajamnu i komplementarnu, usporedno-svjesnu i povezujuću igru. Svako dijete predškolske dobi preferira različite stilove igre, jedno dijete možda više pokazuje interes u građenju, dok drugo u dramatizaciji ili možda neko dijete pokazuje interes za ta dva stila. Kako je već navedeno da je igra glavna aktivnost djece, ali ipak postoje djeca koja su više zaigranije od druge djece. „Ustanovljeno je da su to ona djeca koja imaju pozitivniji odnos prema svijetu oko sebe, koja su više prosocijalna od svojih vršnjaka, sklonija angažmanu u društvenim i simboličkim igrama, razvijenijih verbalnih sposobnosti“ (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004: 49).

3.5. Razvoj glazbenih sposobnosti

Prema mnogim autorima glazbene sposobnosti su sposobnosti koje svako dijete normalnog razvoja posjeduje i one se već u ranoj dobi počinju pokazivati. Glazbene sposobnosti posjeduju određene sposobnosti, a to su: razumijevanje i pamćenje melodije, razumijevanje tonaliteta, percepcija ritma, utvrđivanje intervala i apsolutni sluh. Glazbene sposobnosti se razlikuju od govornih sposobnosti, a to se može vidjeti kada govorne sposobnosti zakažu u slučaju oštećenja mozga, glazbene sposobnosti ostanu u cijelosti očuvane. Utjecaj na razvoj glazbenih sposobnosti ima djetetova okolina u ranoj dobi, dok najveća razina glazbene osjetljivosti dolazi u petoj i šestoj godini djetetova života. „Naime, prirodno razvijanje glazbene sposobnosti treba poduprijeti pogodnim glazbenim okruženjem, te dijete od početka izložiti pjevanju i glazbi, omogućiti mu i aktivno sudjelovanje u glazbenom doživljaju“ (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004: 59). Ako se kod nekog djeteta uoče elementi glazbenog talenta, tada odrasla osoba treba posvetiti više vremena za njegov glazbeni razvoj. Glazbeni talent se može uočiti u vrlo ranoj dobi kod samo određene djece. Prema autorima Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, (2004.) postoje znakovi koji pomažu odraslim osobama uočiti glazbeni talent kod djece, odnosno mogu se voditi prema sljedećim znakovima koje djeca pokazuju,

a to su: kada pokazuje interes za različite zvukove u svom okruženju, na različite zvukove reagira pokretom, voljno i radosno se uključuje u glazbene aktivnosti, tijekom slušanja glazbe pokazuje veselje i radost, češće se izražava zvukom i melodijom i drugo. Isto tako, važno je poznavati kada se koji znak pojavljuje u kojoj dobi, kod predškolskog djeteta se može očekivati pojava svih znakova, dok kod djece u ranoj dobi samo određeni. Važno je napomenuti kako odgajatelj ili odrasla osoba koja uoči glazbeni talent prema znakovima koji su navedeni, treba se obratiti glazbenom pedagogu koji zapravo može točno i pravilno utvrditi razinu glazbenih sposobnosti djeteta. Za pravilan razvoj glazbenih sposobnosti, važno je da odrasla osoba osigura i organizira adekvatne uvjete za isto. Kod djece rane dobi važno je da glazba koju slušaju bude mirna, tiha i da im pruža osjećaj sigurnosti, da ih se drži dok im se pjeva, da im se pjeva uz svakodnevne aktivnosti (uspavljivanje, hranjenje), da im se više pjeva nego što im se pušta glazba na CD-playeru ili drugim pomagalicama. Za razliku od djece rane dobi, djeci predškolske dobi treba omogućiti da istražuju glazbu putem pokreta, opisivanja glazbe, prepoznavanja glasova, slušanja glazbe, a sve to najbolje je realizirati kroz igru, jer djeca kroz igru najbolje uče i dobivaju nove spoznaje (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Leticia, 2004).

4. VAŽNOST GLAZBE U ŽIVOTU DJETETA

Koliko je glazba važna od najranije dobi govorio je davnih dana Aristotel, koji je govorio da radost, veselje i čuđenje su temelj svake spoznaje. Radost, veselje i čuđenje su izrazi koje možemo zamijetiti na dječjim licima kada se u svom životu susretnu sa glazbom prvi puta (Majsec Vrbanić, 2008). Važnost glazbe u dječjim životima pokazala su i mnogobrojna istraživanja koja govore da djeca kada slušaju glazbu, ali i sviraju različite glazbene instrumente pri tome uključuju i koriste sva osjetila čime bogate kognitivne sposobnosti i emocionalni razvoj (Majsec Vrbanić, 2009).

Glazba je umjetnost koja je potrebna u životu svakog čovjeka od njegova rođenja, jer glazba pomaže u tjelesnom, govornom i socio-emocionalnom razvoju predškolskog djeteta. Također, glazbom se obogaćuju i pobuđuju emocije kod djece, razvijaju i potiču glazbene sposobnosti te se izrađuje smisao za lijepo (Marić, Goran, 2013). „*Glazba obogaćuje i oplemenjuje život u predškolskoj ustanovi što predstavlja dio njezina kulturna identiteta. Glazbenim aktivnostima postiže se neprocjenjivo ozračje u dječjem vrtiću, a ujedno se pozitivno utječe na cjelovit razvoj svakog djeteta*“ (Miočić, 2012: 1). Glazba je dio života svakog čovjeka i ona oduvijek ima određeni utjecaj na čovjeka. Danas je čovjeku vrlo lako pronaći način kako doći do glazbe, ona se može pronaći svugdje oko nas (Vidulin – Orbanić, 2009). Glazba je jedna od rijetkih umjetnosti koja se može koristiti s djecom od njihova rođenja (Marić, Goran, 2013). „*Vjerojatno ne postoji nijedna druga ljudska aktivnost koja je toliko prožimajuća i koja zadire, oblikuje i često kontrolira toliko mnogo ljudskog ponašanja*“ (Prema Merriam, 1964; Škrbina, 2013: 147). Ona je važan dio života svakog čovjeka, upravo zato je važno da se djecu od najranije dobi počinje upoznavati s glazbom i njezinim elementima. „*Glazba je sastavni dio čovjekovog svakodnevnog života i kulture*“ (Škrbina, 2013:149). Razvoj glazbeni sposobnosti trebao bi početi u obitelji i obiteljskom okruženju, ali to se pokazalo kao rijetkost. Zato je važno da djeca u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja budu okružena glazbom i započnu s glazbenim odgojem (Vidulin, 2016). Glazba ima veoma važnu ulogu i utjecaj na cjeloviti razvoj djeteta. Već u

maternici djeca počinju osjećati i primjećivati zvukove, a nakon rođenja počinju se okretati prema zvučnim podražajima. Također, istraživanja pokazuju da djeca mogu prepoznati glazbu koja je bila puštana dok su bili u majčinoj utrobi, samo godinu dana nakon što su rođena i tu glazbu više vole, odnosno preferiraju, ali tom istraživanju neka druga otkrića pobijaju istu pretpostavku, pa se ne može tvrditi njena točnost (Levitin, 2016). „*Sa šest mjeseci starosti djeca su u stanju slušati melodije i prepoznavati one poznate*“ (Škrbina, 2013: 151). Glazba na svakog pojedinca djeluje drugačije ovisno o situacijama u kojima se nalaze, mijenja njegovo raspoloženje, stvara osjećaj sreće, ispunjenosti, tuge i mnogih drugih osjećaja. Svako dijete posjeduje glazbene sposobnosti u različitoj mjeri koje je potrebno njegovati i poticati kako bi se one dalje razvijale. Upravo te glazbene sposobnosti predstavljaju potencijal kod djece za daljnje učenje i razvijanje u području glazbe. Također, veliki utjecaj na daljnji razvoj glazbenih sposobnosti ima i okolina. Djeca rane i predškolske dobi pa sve do devete godine trebaju biti okružena glazbenim poticajima jer tada djeca najviše mogu razviti osjećaj za glazbu i razvijaju svoje urođene glazbene aktivnosti. Kako bi se pravilno i uspješno utjecalo na glazbeni razvoj kod djece potrebno je poznavati različita stajališta njihovog glazbenog razvoja. Stajališta s kojih možemo promatrati glazbeni razvoj djeteta odnose se na perceptivni, kognitivni, afektivni razvoj, razvoj vokalnog reagiranja te motoričke elemente glazbenog razvoja (Mirković-Radoš 1996. prema Dobrota i Tomaš, 2009 prema Škrbina, 2013).

Također, važnost glazbe u rano i predškolsko može se uvidjeti u tome da većinu onoga što čujemo upravo u to doba, „utisnuti“ će se u njihovo pamćenje zauvijek. Osim toga, glazba utječe na sve ljude i zbog toga je važno da djeca od ranog djetinjstva budu upoznata s glazbom. Glazba smiruje, daje utjehu, potiče, liječi, može poslužiti u igri, na poslu, na proslavama, u šetnji ili u vožnji, gdje kod čovjek osjeća da mu je potrebna. Sam zvuk glazbe kod djece stvara posebne osjećaje i doživljaje, ali automatski privlači i njihovu pažnju (Sacks, 2012).

5. GLAZBA U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU DJETETA

Kada se dijete susreće s glazbom svakodnevno, u predškolskim ustanovama, u svom domu, kod svoje šire obitelji, to utječe na njegov razvoj, zadovoljava određene potrebe, stvara osjećaj za glazbu i potrebu za daljnjim slušanjem glazbe, ali i stvara blizak odnos s odraslom osobom. Pjevanjem, slušanjem ili sviranjem pjesama djeca se upoznaju s glazbom i postaju osjetljiva za glazbu, ali i najvažnije djeci glazba postaje bitan i sastavni segment života. Odrasle osobe s kojima dijete provodi svoje vrijeme trebaju osigurati ozračje u kojima će se osjećati dobro, pjevati im pjesmice i izgovarati različite brojalice što se može izvoditi i uz pokret tijela. Potrebno je djeci puštati različite pjesme, koji će im biti ugodni, umirujući ili poticajni tijekom aktivnosti ili igre. Treba voditi računa kakve se pjesme slušaju i puštaju, pjevaju ili sviraju jer to uvelike može utjecati na dječje raspoloženje. Stvaranjem ugodnog okruženja s primjerenim pjesmama, zvukovima pobuđuje interes djece za aktivnosti i pozitivno utječe na njihov razvoj (Marić, Goran, 2013). „Što dijete pokazuje veće zanimanje za glazbu, pokazivat će i veću želju da samo sudjeluje u zvukovnom obogaćivanju svoje okoline pjevanjem, glazbenim igrama ili vlastitim pronalaženjem i izvođenjem različitih zvukova glasom ili na drugi način“ (Marić, Goran, 2013: 13). Na temelju toga, dijete će tada biti sretnije, osjećat će se zadovoljno i radosno, a ujedno će svoje glazbene sposobnosti izraziti i razvijati. Odrasli imaju veliku ulogu u nastajanju da glazba postane sastavni segment djetetova života. Kako je već navedeno, važno je da od rođenja djecu upoznaju s glazbom kroz pjevanje, sviranje, puštanje različitih pjesama, ali i da omoguće djeci da se mogu glazbeno izražavati na različite načine, koji njima najbolje odgovaraju jer tako raste interes za ovu umjetnost (Marić, Goran, 2013). „Glazba pomaže čovjeku da lakše ujutro ustane i razbudi se, da lakše radi neki monotoni posao, daje mu ritam za ples, olakšava gimnastiku, doprinosi boljem raspoloženju, olakšava komunikaciju, pobuđuje apetit, omogućuje lakše uspavljivanje“ (Breitenfeld, Majsec Vrbanić, 2008: 13). Važno je da svakodnevno okruženje djeteta rane i predškolske dobi bude okruženo glazbom, različitim zvukovima, tonovima koji će kod djece izazvati interes i zanimanje za daljnje istraživanje zvuka, odnosno kako on nastaje te kako nastaje

ton i ritam. Svakodnevno okruženje djece rane i predškolske dobi koji su okruženo glazbom i zvukovima potiče i budi kod njih kreativnost i njihovu maštu. Također, djecu se pjevanjem može naučiti i bonton, odnosno poštovanje prema drugoj osobi u svakodnevnom životu i situacijama, primjerice pozdravljanje druge osobe, čestitanje, imenovanje i slično. (Majsec Vrbanić, 2008).

6. RAZVOJ GLAZBENE OSJETILJVOSTI

Za poticanje glazbene osjetljivosti kod djece, važno je osigurati područja koja upravo potiču glazbenu osjetljivost kod djece, a to su: pjevanje, slušanje glazbe i sviranje. Sva navedena područja moguće je razvijati kod djece kroz igru jer igrom djeca stječu prva iskustva, spoznaje o svijetu pa tako i o glazbi (Marić, Goran, 2013).

Pjevanje kao prvo područje u poticanju glazbene osjetljivosti je ujedno i najčešći u glazbenim aktivnostima djece rane i predškolske dobi. Autorice Marić, Lj. i Goran, Lj. (2013: 20) su htjele pokazati koliko je pjevanje važno u životu čovjeka, citiranjem prema Manasteriotti, V., (1988: 5): *„Pjeva domorodac kad se obraća nepoznatim silama, pjeva majka kad uspavljuje svoje dijete, pjeva radnik kad radi, pjeva seljak u polju i dijete u svojim igrima, pjevuši starac kad zasja sunce, pjeva onaj koji voli i tko se nada. I tek kad bi se čovječanstvu zabranilo pjevanje, shvatili bismo da je ono potreba ljudskog života“*. Spontano ponavljanje kratkih slogova i melodija na različitim visinama kod djece rane dobi može se odrediti kao početak pjevanja. Upravo to spontano ponavljanje slogova i kratkih melodija, odnosno pjevanje, pojavljuje se tijekom dječje igre u kojoj djeca ponavljanjem usvaja pjesmu. Važna uloga odrasle osobe je prilikom odabira pjesme koju će djeca pjevati i slušati. Tijekom odabira pjesme važno je odabrati pjesmu koja je u skladu sa sposobnostima i vještinama djece te tu istu pjesmu ili više pjesama potrebno je dulje obrađivati i proučavati. Djeci će pjesme biti zanimljivije ako je bliska s njihovim neposrednim okruženjem. Još jedan od razloga zašto je odabir pjesme vrlo važan je, upravo, zato što se tako razvija glazbeni ukus djece, ali i njihovi estetski osjećaji. Osim puštanja različitih skladbi, djecu se može potaknuti da osmisle svoje „pjesmice“, što djeca vrlo rado čine, a utječe pozitivno na njihov razvoj. Kada djeca osmisle svoje „pjesmice“ bez poticaja odrasle osobe, važno je da se to potiče jer utječe na dječji cjeloviti razvoj, od razvoja govora, samopouzdanja, samopoštovanja do emocionalnog razvoja. Djecu uvijek treba poticati u pjevanju jer kod djece to izaziva veselje i radost, a pogotovo je to važno kod djece rane dobi bez obzira na njihove glazbene sposobnosti i izvedbu pjesme (Marić, Goran, 2013).

Slušanje glazbe je drugo područje u poticanju glazbene osjetljivosti koji ima poseban karakter i smisao. Osim puštanja i slušanja dječjih pjesmica, važno je djeci omogućiti da slušaju klasična djela kojima se povećavaju njihovi umjetnički doživljaji. Puštanjem djela klasične glazbe kod djece potičemo i osiguravamo uvjete za razvijanje glazbene kulture, pri čemu se djeca upoznaju s različitom vrstom glazbe i glazbenih djela, ali i s različitim važnih skladateljima (Majsec Vrbanić, 2008). Ako odrasla osoba dobro isplanira i organizira slušanje određenih pjesama ili djela, koji je popraćen pokretom ili određenim sredstvom i materijalom, kod djece budi veće zanimanje za tu istu glazbu i veća je šansa da će ju dijete opet htjeti čuti i bolje upoznati. Kada djeca ponovno slušaju istu skladbu, važno je da se uvijek na drugačiji način organizira slušanje, što može biti pasivno ili aktivno slušanje (Marić, Goran, 2013). Pasivno i aktivno slušanje je jednako važno, pasivnim slušanjem skladbe djecu se ne potiče da slušaju i obraćaju pažnju na skladbu koja svira. Zapravo, u pasivnom slušanju odrasla osoba pusti određenu skladbu i pusti djecu da se ponašaju kako žele, bez da djeci obraća pozornost na puštenu skladbu. Za razliku od pasivnog slušanja glazbe, aktivno slušanje se odnosi na slušanje glazbe uz pokret, pokazivanje aplikacija, likovno izražavanje tijekom slušanja glazbe ili nakon što se glazba posluša (Gospodnetić, 2015). „*Aktivno slušanje je svjesno slušanje*“ (Sam Palmić, 1998: 51). Djeci ne bi trebalo puštati bučnu glazbu jer to može naštetiti njihovom sluhu i živčanom sustavu. Isto tako, djeci treba omogućiti mirnu, opuštajuću i veselu glazbu ovisno o situacijama, a da potakne dijete da se osjeća sretno i radosno. Primjerice, prije spavanja ili tijekom aktivnosti djeci se može pustiti mirna, opuštajuća glazba koja će ih umiriti, uspavati ili će se uz nju bolje koncentrirati na ono što trenutno rade (Marić, Goran, 2013).

Osim pjevanja i slušanja glazbe, jednako važno je i sviranje u razvoju glazbene osjetljivosti djece rane i predškolske dobi. Osim poticanja glazbene osjetljivosti, sviranje se potiče razvoj psihomotorike. „*Upotreba malih instrumenata, udaraljki iz kompleta Orffova instrumentarija ili onih vlastite izrade, pruža velike mogućnosti za poticanje doživljaja i realizacije metra i ritma, kao i „vlastite udaraljke“, tj. dječje ruke i noge*“ (Marić, Goran, 2013: 21). Upotrebom navedenih instrumenata u aktivnostima, mogu se uključiti sva djeca koja žele, bez obzira o

razini njihovih glazbenih sposobnosti. Svaki kontakt koji djeca ostvare s glazbenim instrumentima stvara im mogućnost da sviraju ovisno o njihovim glazbenim sposobnostima i maštom, ali da ih ujedno i razvijaju (Marić, Goran, 2013). Poticanjem sviranja i korištenja različitih glazbenih instrumenata, omogućuje se djeci istovremeno upoznavanje s različitim glazbalima koje oni upoznaju svim svojim osjetilima. Djeca glazbene instrumente prvo ugledaju, mogu ih opipati, čuti kakav proizvode zvuk i mogu ih auditivno i vizualno doživjeti gledanjem i slušanjem koncerta ili slušanjem skladbi na CD - playeru (Majsec Vrbanić, 2008).

7. RAZVOJ DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI GLAZBOM

7.1. Razvoj govora glazbom

„Govor, razgovor, pripovijedanje, temeljna je komunikacija među ljudima“ (Jurišić, Sam Palmić, 2002: 19). Govor se razvija postepeno, ono je vještina koja se razvija odgojem i vježbom. Tu vještinu je važno razvijati od najranije dobi kako bi ljudi mogli izraziti svoje mišljenje, stavove, osjećaje, prenositi informacije i komunicirati s drugim osobama (Jurišić, Sam Palmić, 2002). Uloga glazbe u životu svakog djeteta za razvoj govora je vrlo bitna. Glazba je jedan od načina komunikacije putem koje ljudi mogu izražavati svoje osjećaje i misli za koje smatraju da im je teško izreći i izraziti riječima. Mnoga istraživanja u kojim su promatrali glazbene sposobnosti djece predškolske dobi, pokazala su kako djeca pokazuju interes za glazbom već od rane dobi. Stvaranjem osjećaja za ritam kod djece utječe na njihovu psihomotoriku, ublažava ili otklanja govorne teškoće i smetnje, utječe na socijalan razvoj djeteta i pomaže kod burnih emocionalnih reakcija (Šmit, 2001).

"Dijete možemo potaknuti u razvoju i bogaćenju govora i jezika već od najranije dobi pjevanjem glasova, posebno samoglasnika i logatoma, nastojeći pritom bojom glasa i tempom producirati različita stanja i raspoloženja" (Majec Vrbanić, 2008: 36). Dijete pjevanjem jednostavnih dječjih pjesmica ili izgovaranjem brojalice usvaja osnovni jezični rječnik (Majec Vrbanić, 2008). Također, bogaćenju dječjeg rječnika i razvoju govora od velike koristi su tekstovi različitih pjesama (Marić, Goran, 2013). Kada dijete uči riječi pjesmice, prolazi vježbe ritmičke strukture, uvježbava točan izgovor glasova i bogati svoj rječnik. Također, dječje pjesmice omogućuju tečan izgovor, postizanje pravilnog ritma, intonacije i naglaska. Ako radimo s djecom koji imaju teškoće u govoru ili im govor nije dovoljno razvijen od velike pomoći su pjesmice s tematikom o životinjama, obitelji, prijateljima ili prirodi, ono što je djeci blizu, u njihovom okruženju. Osim što djeci pomažu u razvijanju govora i otklanjanju teškoća, djeca pomoću njih razvijaju jezik i proširuju svoje spoznaje i svoje znanje. Obradivanje pjesmica ili kratkih brojlica može

izvršno koristiti u radu gdje se potiče početno čitanje (Herljević, Posokhova, 2007). Dijete slušajući odgajatelja ili odraslu osobu, pokušava oponašati i ponoviti glas isto kao što je odrasla osoba to napravila. Organiziranjem komunikacijskih aktivnosti s elementima glazbe, kod djece stvaramo osjećaj sigurnosti i razvoj samopouzdanja što će djeci u komunikaciji s drugom djecom i odraslim osobama uvelike biti od pomoći (Majec Vrbanić, 2008).

Kako bi dijete razvilo pravilan govor potrebna je intonacija i ritam. Dijete od rane dobi okruženo je ritmom kroz uspavanke, igre riječima, pokretne igre i kroz brojalice. Brojalice je nužno uključivati u svakodnevni rad s djecom, iz razloga što su brojalice jedna od važnih načina kako se može utjecati na razvoj govora kod djeteta. Brojalice se provode kroz igru u kojoj djeca ne uče samo poštivanju pravila, nego i uče gramatička pravila, upravo zato brojalice djecu uvode u jezičnu igru, a da djeca toga nisu ni svjesna (Šmit, 2001).

7.2. Razvoj pokreta glazbom

Dijete već od četvrtog mjeseca reagira na glazbene podražaje. Dijete rane i predškolske dobi će na glazbu gotovo u svakom slučaju reagirati, okrenut će glavu, spontano će reagirati svojim tijelom, početi će pjevati i slično. Tijekom pjevanja, većini djece je prirodno početi se kretati, plesati, osmisliti koreografiju, odnosno djeca riječi pjesme povezuju sa svojim pokretima tijela. Kako je djeci prirodno da se u većini slučajeva počnu kretati kada čuju glazbu, važno je da se glazba koristi u radu s djecom rane i predškolske dobi. Osim svakodnevnog boravka u odgojno – obrazovnoj grupi, djeca borave i u dvorani vrtića gdje se izvršno može integrirati glazba i tjelesno vježbanje. Djeca uživaju vježbati i kretati se uz glazbu što upravo pokazuje da glazba djecu još više motivira za aktivnost tjelesno vježbanje što znači da će ostvariti puno veći motorički pomak (Kostadin, Petrić, Minić, 2019). Također, ritam se smatra jednim od najvažnijih elemenata glazbe. Upravo ritam koji je istaknutiji u glazbi spontano ili prirodno pokreće naše tijelo (Kovačević, Baniček, 2014). Istraživanja pokazuju kako će dijete biti više inteligentnije ako od najranije

dobi bude okruženo glazbenim poticajima uz koje treba kombinirati i pokret (Breitenfeld, Majsec Vrbanić, 2008). Poticanje djece za glazbom i razvojem glazbenih sposobnost, ne utječe samo na usvajanje umjetnosti glazbe, nego to istovremeno potiče i razvoj pokreta, precizniji pokreti, ovladavanje kretanjem te bolja ravnoteža (Majsec Vrbanić, 2008). Glazbeno – pokretne igre pomažu djeci u osvješćivanju vlastitog tijela, u razvijanju svojih kompetencija, osjećaja, poticanju kreativnosti s ciljem razvoja djetetove cjelovite ličnosti. Dijete od rođenja pokazuje interes za pokretom, hvata sve što može i što je oko njega, odnosno dijete pokretom pokazuje određene potrebe. Dijete uvijek treba poticati na pokret, a kada se kombinira s glazbom ima još veći učinak na cjeloviti razvoj djeteta, ali i na razvoj drugačijih načina izražavanja (Happ, Happ, 2004). „*Tjeloglazba je naziv za služenje tijelom kao glazbalom kojim proizvodimo različite zvukove pljeskanjem, pucketanjem prstima, lupkanjem rukama po raznim dijelovima tijela, toptanjem nogama, zvukovima koje proizvodimo usnama i jezikom (mljackanje, grgljanje, smijanje, zviždanje, govorenje, pjevanje...)*“ (Happ, Happ 2004: 12). Kod djece rane dobi za razvoj osjećaja za ritam i tempo, potrebno je koristiti jednostavne pokrete u kombinaciji s glazbom. Važno je djeci obratiti pažnju da razlikuju sporiji i brži tempo te glasnije i tiše. Pri obradi brojalice ili pjesmice, ritam se može oponašati pljeskanjem rukama ili lupkanjem nogama (Herljević, Posokhova, 2007). Isto tako, kako bi djeca što bolje uskladila pokret s glazbom, u ranoj dobi odrasla osoba može pjevati pjesmu i plesati individualno s jednim djetetom ili najviše dvoje djece. Polako kako djeca usavršavaju sve više pokret s glazbom, spontano će krenuti plesati s u manjim grupama. Kod djece predškolske dobi, poticanjem savladavanja tempa ujedno pomaže boljoj koncentraciji, spretnije i preciznije korištenje glazbenih instrumenata te razvijanje motorike (Majsec Vrbanić, 2008). Osim pjevanja, pokreta uz glazbu i slušanja, udaraljke mogu imati veliki utjecaj na djetetov razvoj. Korištenje udaraljki i određenih glazbenih instrumenata može pomoći djeci u razvijanju fine motorike. Kako bi dijete usvojilo usklađivanje glazbe i pokreta u igrama i aktivnostima korisne su aktivnosti uz pjevanje, na taj način dječji pokreti postaju harmonični i skladni (Marić, Goran, 2013). Kod djece predškolske dobi treba primjenjivati pokretne logaritmičke igre, odnosno igre u kojima djeca usvajaju motoričke vještine, ali istovremeno razvijaju i govor. Usvajanjem motoričkih

vještina, djeca postižu bolju koordinaciju, spretnost, preciznije i brže izvode pokrete. Također, pokretnim logaritmičkim igrama uvijekavaju bolje snalaženje u prostoru i bolju orijentaciju, razvijaju pamćenje, maštu i razvijaju socijalne vještine (Herljević, Posokhova, 2007).

7.3. Socijalni i emocionalni razvoj

"Glazbene aktivnosti utječu na obogaćivanje djetetovog emocionalnog i spoznajnog svijeta i razvijaju interes djeteta za glazbenu umjetnost" (Majsec Vrbanić, 2008: 29). Poznato je kako na ljude glazba može djelovati osjetilno i emocionalno (Breitenfeld, Majsec Vrbanić, 2008). Djecu na različite načine s glazbom upoznaju odrasle osobe i na taj način ostvaraju socijalne kontakte. Putem glazbe djeca stupaju u socijalne kontakte s odraslima, ali i s drugom djecom te razvijaju socijalne vještine i kompetencije. Socijalne kompetencije se mogu razvijati u zajednički glazbenim igrama, tijekom pjevanja, pokreta uz glazbu i drugo. Djeca koja teže stupaju u komunikaciju i socijalne kontakte s drugom djecom i vršnjacima, lakše se uključuju u aktivnosti koje uključuju glazbu s drugom djecom, nego u ostale aktivnosti. Tijekom određenih glazbenih igara i aktivnosti u kojima moraju zajednički surađivati, djeca ulaze u komunikaciju s ciljem zajedničkog rješavanja zadatka *„Mnoga stidljiva i povučena djeca u zajedničkom izvođenju igara uz pjevanje postaju samostalnije i slobodnija“* (Marić, Goran, 2013: 26). Također, pjevanje pjesama ima veliki učinak na socijalni razvoj djece, pjevanjem veselih pjesama s odraslima i drugom djecom jača njihove međusobne odnose. Polaganija pjesma može imati utjecaj u igri, umiruje djecu i potiče ih na međusobnu komunikaciju (Marić, Goran, 2013). *„Emocionalni razvoj je jedan od najvažnijih procesa u razvoju ličnosti“* (Starc, Čudina Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004: 34). Mnoga istraživanja pokazuju kako djeca koja su u ranoj i predškolskoj dobi bila okružena glazbom i glazbenim aktivnostima, pokazuju veću empatiju te spremnost na zajedništvo i suradnju, odnosno bolje razvijene socijalne vještine. Osim toga, djeca koja su u vrtiću imala mogućnost pjevanja, sviranja i sudjelovanje u različitim glazbenim aktivnostima, kasnije u životu imaju manji strah od javnog nastupa, imaju veće samopouzdanje te lakše sudjeluju u grupnom radu. Zajedničko muziciranje

djece pomaže djeci da razvijaju socijalne vještine, rad u timu, stvaranje bolje slike o sebi, razvija osjećaj odgovornosti, pripadanja i postignuća, ali i najvažnije djeca uživaju u takvim aktivnostima (Nikolić, 2017). U procesu emocionalnog razvoja djeteta od velike pomoći je glazba koja ujedno i obogaćuje njihov emocionalan život. Glazba kod djece budi osjećaj radosti, sreće, sviđanja i ugone. Kada se dijete osjeća sretno i ugodno to utječe i na njegov razvoj, ali i potiče ga na aktivnosti, istraživanje, otkrivanje novih spoznaja te budi znatiželju. Često se tijekom aktivnosti pušta glazba u pozadini, odnosno djeca pasivno slušaju glazbu, što kod djece može rezultirati poticajno, umirujuće i može utjecati na dužu koncentraciju. Kada se dijete osjeća tužno ili uznemirujuće, glazba ga može smiriti ili utješiti. Djeci se često zna pustiti umirujuća glazba kao primjerice uspavanke pri odlasku na spavanje. Također, djeci glazba može smetati, odnosno mogu se osjećati neugodno. Neugodan osjećaj nastaje jer djeci ne odgovaraju određeni zvukovi, a to se može prepoznati ako dijete počne plakati ili se okreće od tog neugodnog zvuka. Pjevanje je vrlo važno u emocionalnom razvoju djeteta jer pjevanjem pjesama dijete jača i razvija emocije (Marić, Goran, 2013). Pomoću glazbe dijete može razvijati socijalno ponašanje kroz 5 razina. Prva razina je uporaba jednostavnog glazbenog instrumenta poput štapića, prilikom kojeg razvija motoričke vještine i funkcije osjeta. Druga razina je uspostavljanje socijalne interakcije s odgajateljem ili odraslom osobom gdje ta odrasla osoba u suradnji s djetetom svira na glazbenim instrumentima. U drugoj razini je prisutna djetetova imitacija odrasle osobe. Nakon toga, slijedi treća razina koja uključuje usvajanje pravila kako se treba ponašati u grupi koji se može usvojiti igrama s pokretom ili kroz pantomimu. Sljedeća razina podrazumijeva uspostavljanje interakcije djeteta s nekim drugim djetetom iz svoje grupe u zajedničkom muziciranju. Posljednja razina je ujedno i najviša razina socijalizacije, a to je uklapanje djeteta u zajedničku igru u kojoj sudjeluju njegovi vršnjaci u kojoj je potrebno poštivati određena pravila. U takvim igrama, glazba se može uključiti u dio gdje se djeca moraju prebrojati ili u zajedničkim glazbenim igrokazima (Majsec Vrbanić, 2008). *"Glazba je jedini medij u kojem mogu istovremeno pjevati na stotine ljudi, a znamo da se govorom izražavamo pojedinačno i upravo zbog toga glazba nam daje snagu zajedništva"* (Majsec Vrbanić, 2008: 57).

8. GLAZBENE IGRE

Igra je aktivnost u kojoj dijete uči, istražuje svijet oko sebe, postavlja i mijenja hipoteze, otkriva nove spoznaje, dobiva prva iskustva i razvija se, odnosno igra je sastavno razdoblje u životu svakog djeteta. Igra je vezana za djetinjstvo u kojem se dijete razvija, uči, ostvaruje socijalne kontakte, ono je važno za svako dijete i igru je potrebno omogućiti svakom djetetu. Isto tako, dijete se kroz igru susreće i sa glazbom kroz raznovrsne glazbene aktivnosti. Važno je da se kroz glazbene aktivnosti i glazbene igre osiguraju četiri važna područja koja potiču glazbenu osjetljivost kod djece, a to su: pjevanje, slušanje glazbe, sviranje i usklađivanje glazbe i pokreta. Glazbene igre su važne jer utječu na djetetov cjeloviti razvoj, ali kako bi glazbene igre imale utjecaj na njegov razvoj, treba ih prilagoditi djetetu ovisno o njegovoj dobi i trenutnom razvoju. Ako djeca poznaju već neke igre, njih će rado igrati, a kako bi ih se prilagodilo njihovom razvoju, igre treba stalno nadograđivati, napraviti složenijim i postavljati određena pravila. *„Jedan od zadataka navedenih glazbenih igara je i stvaranje i podržavanje vedrog raspoloženja. To treba biti i obveza svih koji se brinu o razvoju i odgoju djece“* (Marić, Goran, 2013: 26). Glazbene igre koje uključuju pjevanje često su i najveseliji igre jer kod djece izaziva pozitivno raspoloženje, veselje, osmijeh, sreću i radost. Kod djece rane dobi najčešće glazbene igre koje se koriste su igre i vježbe s prstićima, tapšalice i druge igre u kojima se ostvaruje pozitivno ozračje i socijalni kontakt s drugom djecom i odraslima. U ranoj dobi s takvim igrama i vježbama djeca razvijaju osjećaj za ritam, a u ranoj i predškolskoj dobi osjećaj za ritam se može usvojiti i putem brojalice. Brojalice pružaju niz različitih načina na kojima se može izvoditi ritam od pljeskanja, pokretom tijela pa sve do udaraljka. Brojalice se mogu koristiti i u dječjim igrama. *„Najčešće ih odgajatelj prebraja brojalicom ako treba odrediti dijete za neku ulogu u igri ili ako dvoje ili više djece želi istu igračku, što je u toj dobi često“* (Marić, Goran, 2013: 25). Glazbene igre mogu se provoditi na način da djeca slušaju glazbu, aktivno ili pasivno, čime razvijaju slušnu osjetljivost. Razvijanjem slušane osjetljivosti, kod djece se budi radoznalost istraživanja zvukova u svojoj okolini i svom okruženju. Uloga odgajatelja pri tome je da omogući djeci situacije za

istraživanje zvukova u okolini i istovremeno bogaćenje zvukova i porast djetetove pažnje, svim time se potiče djetetova mašta i kreativnost. Igre u kojima su spojena sva tri temeljna područja koja potiču glazbenu osjetljivost, pjevanje, slušanje, sviranje i uz kombinaciju s pokretom, djecu najviše raduju i u njima najviše uživaju. Uz radost i uživanje, djeca ujedno i razvijaju svoj glas i sluh, ali i smisao za ritam i osjećaj za glazbeno pamćenje (Marić, Goran, 2013).

Prema istraživanjima dokazno je da je najbolje razdoblje za razvoj i poticanje glazbenih sposobnosti u dobi od 2 do 6 godina. Prema tome, ako se djecu ne potiče ili ne organiziraju aktivnosti i situacije za razvoj istih, on svoj potencijal neće moći razviti do maksimuma (Marić, Goran, 2013). Bitno je naglasiti važnost pjesme u svakodnevnom dječjem okruženju, bilo to pjevanje pjesme ili puštanje i slušanje pjesme. Ako pjevanje pjesme kod djece izaziva veselje i radost, onda odabrana pjesma utječe pozitivno na razvoj djetetove ličnosti, ali i potiče razvoj novih sposobnosti i kompetencija kod djece. Isto tako, dijete će jače i svjesnije doživjeti riječi koji su otpjevane od riječi koje odrasla osoba izgovori. Pjesme koje izazivaju radost kod djece i pjesme s kojima su djeca već dobro upoznata su pjesme koje će djeca svakodnevno pjevati u različitim situacijama. Kako bi pjesma imala pozitivan učinak na djetetov razvoj, odrasla osoba mora biti pažljiva prilikom odabira pjesama i njezinog sadržaja (Marić, Goran, 2013).

9. BROJALICE

„Brojalica je glazbeno-govorni oblik komunikacije u životu djece rane i predškolske dobi. Zanimljiva je igra izgovorenim riječima koje zbog svog ritmiziranoga glazbenog oblika dobivaju posebnu draž“ (Marić, Goran, 2013: 157). Brojalica je važna u razvoju djeteta jer je ona jedan od oblika komunikacije koja uključuje glazbu i govor. Dijete ima veliku potrebu za brojalicom jer pomoću nje može izraziti svoje emocije i glazbeno se izražavati i govoriti. Djeca se glazbeno izražavaju na različite načine, ali brojalica im je najprirodniji oblik takvog izražavanja. (Jurišić, Sam Palmić, 2002). Brojalica se može smatrati jednim od prvih oblika dječje igre s riječima u kojoj izgovaraju niz riječi, koje im mogu nešto značiti, a i ne moraju, ili rečenica u ritmu. Djeca aktivno i rado sudjeluju u takvoj igri koja potiče njihovu kreativnost i razvija sposobnost kreiranja glasova. Brojalice ritamskom pokretljivosti mogu pomoći i djeci koja imaju teškoće u govoru, kao mucanje, da uspješno i fluentno izgovore riječi. Riječi u brojalicama mogu imati smisao, ali i ne moraju, kao i kada ih djeca smišljaju, nije bitno znače li te riječi djeci nešto ili ne. Brojalice mogu služiti djeci za različite stvari, može biti umjetnička tvorevina ili ju djeca koriste u igri. U igri djeci može pomoći u raspoređivanju određenih uloga, razbrojavanju u aktivnostima, prilikom tjelesnog vježbanja i slično. Putem brojalica djeca mogu ostvarivati socijalne interakcije s drugom djecom i odraslima. Također, brojalice uvelike pomažu u razvoju govora. *„Siguran i spretnan izgovor glasova i riječi stječu djeca kroz igre brojalicom“* (Marić, Goran, 2013: 158). Osim razvoja govora, brojalice se mogu popratiti i pokretom. Brojalice koje se izvode uz pokret, zapravo kombiniraju razvoj govora i razvoj pokreta. Brojalice se mogu izvoditi uz sviranje na instrumentima, jedna grupa djece izvode brojalicu uz pokrete, dok druga grupa djece svira brojalicu na instrumentima, gdje se potiče razvoj glazbenih sposobnosti djece. Brojalicama djecu razvijaju osjećaj za ritam, glazbeno i govorno pamćenje, siguran izgovor glasova. Osim toga, brojalice utječu i na socijalni i emocionalni razvoj (Marić, Goran, 2013). Na emocionalni razvoj utječu jer dijete izvođenjem brojalice glazbeno uživa što se upravo temelji na dječjoj emociji. Glazba djetetu potiče različite emocije, od sreće do tuge. Brojalica izaziva u

djetetu radost, veselje, sreću, odnosno utječe na djetetove osjećaje. Važno je da odgajatelj osigura prostor i vrijeme za glazbene aktivnosti u kojima se izvodi i obrađuje brojlica. Vrijeme trajanja brojlice ovisi o koncentraciji i interesu djece, ali uvijek se pokazalo kako djeca vrlo rado i dugo sudjeluju. Za prostor je važno da odgajatelj ili odrasla osoba osigura dovoljan prostor za brojlicu, posebno ako brojlica uključuje pjevanje, sviranje, slušanje i pokret. Brojlica je jedna od glazbenih aktivnosti koju dijete kada usvoji i nauči kao glazbenu igru, može primijeniti u igri koja nije nužno glazbena. „*Ona mobilizira njegove glazbene i sve ostale sposobnosti, vještine, spoznaje i emocije, a istodobno ih kvalitetno obogaćuje*“ (Jurišić, Sam Palmić, 2002: 33). Bitno je da se s djecom brojlicu obrađuje više puta, na različite načine, prvo usvajanjem riječi, pokretima ruku, nogu, pjevanjem, sviranjem, kako bi ju djeca bolje usvojila. Brojlice može biti govorena i pjevana. Govorena brojlica uključuje izgovaranje ritmiziranih riječi koja spaja riječi i ritam pomoću koje razvija glazbene sposobnosti i govorne sposobnosti. S druge strane, pjevana brojlica podrazumijeva da izgovorenim ritmizirani riječima u govornoj brojlici se dodaju tonovi koji su drugačije visine i to zajedno čini melodiju. Razlika u govorenoj i pjevanoj brojlici je u tome što govorena brojlica ima tonove iste visine, a pjevana ima (Jurišić, Sam Palmić, 2002).

10. ULOGA ODGAJATELJA

Uloga odgajatelja u cjelovitom razvoju djeteta je neizbježna. U skladu s time, jedna od uloga odgajatelja je poticanje, stvaranje i organiziranje prostora i materijala za glazbene sadržaje i aktivnosti koji utječu na cjeloviti razvoj predškolskog djeteta. Odgajatelj mora znati kako pristupiti djetetu i zainteresirati ga za glazbenu umjetnost i glazbene aktivnosti kako bi dijete razvijalo svoje glazbene sposobnosti. *„Način poticanja, usavršavanja i razvoja glazbenih vještina u predškolskim ustanovama povjeren je odgojiteljicama, što znači da će se tek njihovim angažmanom i stručnim radom, glazbene dispozicije i sposobnosti djece unaprijediti“* (Vidulin, 2016: 223). Odgajatelj treba dobro isplanirati i organizirati glazbene aktivnosti kako bi one imale utjecaj na daljnji razvoj i napredak djeteta. Prema autorici Snježani Habuš Rončević (2014). uloga odgajatelja je da bude: odgajatelj koji je ujedno i motivator, odgajatelj posrednik, suigrač te odgajatelj - glazba - inkluzija. Uloga odgajatelja motivatora je potaknuti interes kod djece, u ovoj slučaju, za glazbu i za aktivno sudjelovanje u glazbenim aktivnostima na različite načine. Dijete je aktivnost, znatiželjno i kompetentno biće čiju znatiželju treba uvažavati i poticati i kroz glazbene aktivnosti jer sva djeca imaju glazbene sposobnosti, veće ili manje, koje je potrebno dalje razvijati. Prilikom motiviranja i poticanja interesa za glazbu kod djece, važno je da odgajatelj zna izabrati primjerenu glazbu koja će biti sadržajno bliska djetetu. Odgajatelj mora znati prepoznati kvalitetu glazbu koju će dijete pjevati ili slušati, kako njegov razvoj ne bi nazadovao. Osim pjevanja i slušanja, motiviranje djece za glazbenu umjetnost moguće je i kroz pokret, ples, likovno izražavanje, kojim se integriraju različita područja djetetova razvoja i time utječe na cjeloviti razvoj predškolskog djeteta. *„Odgojiteljeva je zadaća uputiti djecu u samu glazbu, omogućiti im da otkriju i osjete ljepotu glazbe“* (Habuš Rončević, 2014: 182). Kako bi odgajatelj uputio djecu u glazbu, potaknuo njihov interes i razvijao glazbene interese, važno je da i sam odgajatelj osjeća radost i sreću prema glazbi da ima jasan cilj te da sudjeluje u aktivnostima s djecom. Isto tako, odgajatelj treba osigurati djeci da pogriješe tijekom sviranja ili pjevanja i ne treba uvijek te greške ispravljati. Djeca osjećaju kakvog je odgajatelj raspoloženja i to utječe na njihovo ponašanje i

raspoloženje, zato je važno da odgajatelj osigura dovoljno vremena za opušteno i ugodno upoznavanje djece sa svim elementima glazbe. U okolini koja je poticajna treba uvažavati i prihvaćati sve načine djetetovog glazbenog izražavanja i pri tome poticati djecu da koriste sva svoja osjetila kako bi unaprijedili i razvijali pokret, maštu, kreativnost, govor i drugo. (Majsec Vrbanić, 2008). Kako bi odgajatelj uspio motivirati djecu za glazbu i utjecati na njihov razvoj, važno je osigurati odgovarajuće materijale i organizirati prostor u kojem će djeca rado i aktivno sudjelovati u glazbenim aktivnostima. Prostor treba biti opremljen kvalitetnim i raznovrsnim materijalima koji djeci omogućuju pravo na izbor što ih trenutno interesira. Isto tako, jedna od važnih uloga odgajatelja je poticati suradničko učenje i zajedništvo, što se može postići zajedničkim pjevanjem, plesanjem uz glazbu, sviranjem, likovnim izražavanjem, dramskim izražavanjem. Poticanjem suradničkog učenja, osim odgajatelja, starija djeca pomažu mlađoj djeci u razvoju glazbenih sposobnosti. Još jedna bitna uloga odgajatelja je da bude kompetentan, da zna svaku glazbenu situaciju i glazbeni interes djece uočiti, biti fleksibilan i tu situaciju i interes iskoristiti za daljnje istraživanje i glazbeni razvoj djece. U takvim situacijama posebno je važno da vodi dokumentaciju o aktivnostima djece, njihovim izjavama i teorijama. Na temelju dječjih izjava i teorija, odgajatelj u suradnji s drugim odgajateljima to proučavaju, zajedničko promišljaju što je najbolje s djecom dalje raditi i koje glazbene poticaje im pripremiti, kako bi se podržao njihov interes i poticao njihov daljnji glazbeni razvoj. Važno je da odgajatelj ne vodi aktivnosti i da slijedi djecu i njihove interese, sposobnosti i potrebe. No, vrlo je važno da zna prepoznati situacije kada se treba uključiti u dječju aktivnosti i pomoći im u glazbenim aktivnostima. Za razvoj glazbenih sposobnosti, uloga odgajatelja je razvijati kod djece rane i predškolske dobi senzibilitet za metar, ritam, prepoznavanje melodije, interes za glazbene instrumente te ljubav prema glazbenoj umjetnosti (Habuš Rončević, 2014). Jedna od najvažnijih uloga odgajatelja je upravo promatranje djece. Promatranje što djeca rade, odnosno treba uvidjeti dječju potrebu. Djeca se svakodnevno mijenjaju što vodi novim potrebama djeteta, a kako bi se te potrebe uvidjele važno je da odgajatelj zna kako promatrati dijete. Djecu treba promatrati u glazbenim aktivnostima i dati mu vremena da samo istražuje i riješi problem, a ako dijete uvidi da ne može riješiti sam, obratit će se odgajatelju za

pomoć. Promatrati ne znači promatrati samo pojedinca, važno je promatrati i skupinu djece (Majec Vrbanić, 2008). Odgajatelj bi trebao svakodnevno pjevati dječje pjesmice ili izgovarati brojalice uz izvođenje različitih pokreta s njihovim tijelom. U okruženje za razvoj glazbene osjetljivosti i glazbenih sposobnosti trebaju se puštati zvukovi koji će djeci biti ugodni i stvoriti im mirno i pozitivno raspoloženje. Djeci treba biti omogućeno slobodno i nesmetano glazbeno izražavanje u kojem oni bogate svoj emocionalni i spoznajni razvoj te im se razvija daljnji interes za glazbu (Marić, Goran, 2013). Odgajatelj djecu treba upoznati s glazbenim elementima, gdje je važno da usmjeri pozornost na poticanje osjećaja za tempo, za ritam, izražajnost u dinamici, bitno je da potiče djecu da svoje misli o glazbi može izraziti i pokretom, važno je da potiče i da djeci omogući zajedničko muziciranje kao i osjetilnosti za intonaciju (Majsec Vrbanić, 2008). *"Za osobu koja se bavi odgojem djece predškolske dobi i pritom koristi i poticanje glazbenim elementima ton, samo jedan jedini ton, ustvari je probni kamen kojim se ispituje sposobnost emotivnog doživljaja glazbe"*(Majsec Vrbanić, 2008: 17). Dječji vrtići za blagdane ili za odlazak djece iz vrtića organiziraju različite svečanosti u kojima je uvijek prisutna glazba. na takvim svečanostima djeca pjevaju i plešu, odnosno glazbeno se izražavaju. Važno je da odgajatelj organizira takve aktivnosti jer tako potiče djecu da pokažu svoje glazbene sposobnosti roditeljima i obitelji te da stvori interes i želju za daljnje razvijanje istih. Osim toga, postoji još mnogo načina kako odgajatelj može omogućiti da glazbe utječe na cjeloviti razvoj predškolskog djeteta. Jedan od tih načina je posjet s djecom kulturne ustanove, kao što su kazališta i glazbene škole, ali i odlazak na koncerte (Majsec Vrbanić, 2008).

11. ORGANIZACIJA PROSTORA I MATERIJALA ZA GLAZBENO IZRAŽAVANJE I STVARANJE DJECE

Prema službenom dokumentu Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje prostorno – materijalno okruženje vrtića mora biti poticajno i kvalitetno. Treba djeci osigurati bogatstvo materijala iza kojih stoji dobro promišljanje o izboru istih materijala. Prostorno – materijalno okruženje mora djeci poticati na otkrivanje i istraživanje svoje okoline, eksperimentiranje, postavljanje hipoteza i mijenjanje hipoteza istraživanjem, rješavanje problema i konstruiranje znanja. „Kvalitetno prostorno – materijalno okruženje vrtića je esencijalni izvor učenja djece s obzirom na to da ona uče aktivno (istražujući, čineći) te surađujući s drugom djecom i odraslima (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014: 38). Sve ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje moraju djeci omogućiti različitih mjesta u kojima djeca mogu zadovoljiti svoje potrebe i želje, mjesta koja potiču djecu na igru, na baratanje predmetima i materijalima i na istraživanje i otkrivanje. Isto tako, mjesta u kojima će se djeca susretati i komunicirati, u kojima će zajedno istraživati i učiti. Centri aktivnosti omogućuju djeci stjecanje znanja, odnosno učenje korištenjem raznovrsnih materijala i kroz igru. Na temelju toga, važno je da djeca u vrtiću imaju kvalitetno i poticajno mjesto, odnosno centar koji će im omogućiti slobodno i kvalitetno glazbeno stvaranje i izražavanje. Važno je da djeca u centrima imaju dovoljno prostora, odnosno da se mogu slobodno kretati bez prepreka na podu. Kod organiziranja prostora i pripremanja materijala i sredstva za glazbeni centar, odnosno centar za glazbeno stvaranje i izražavanje važno je da odgajatelj ima na umu da prostor treba poticati dječju kreativnost, poticati djecu da se bave glazbom, da se zajedno druže, komuniciraju, pjevaju, sviraju i slušaju glazbu. Također, važno je da taj centar kao i ostali centru u vrtiću i u svakoj odgojno – obrazovnoj grupi potiču djecu na kretanje, pokret, zajedničku igru i druženje, istraživanje zvuka i melodije te pronalaženje rješenja. *Takvo će im okruženje, u kojem djeca uz materijale imaju i dovoljno slobode, omogućiti svakodnevno istraživanje zvukova tonova i glazbe, tj. igru zvukovima i glazbom*“ (Slunjski, 2008: 42, prema Marić, Goran, 2012: 178).

Glazbeni centar potiče razvoj samopouzdanja, osjećaj radosti i sreće. Kada odgajatelj u dječjem vrtiću i u odgojno – obrazovnoj grupi osmisli i organizira glazbeni centar, važno je da pri tome zna da bi trebalo prvo djeci ponuditi samo dio zvučnih predmeta, ali opet ne premalo, i svakodnevno nadopunjavati s novim instrumentima i zvučnim predmetima i po potrebi mijenjati. Predmeti koji se djeci ponude trebaju kod djece izazvati znatiželju, zato je uvijek poželjno da se ponude i predmeti koji će biti različitih boja ili predmeti koji kada ih se protrese proizvode nekakav zvuk. Takvi predmeti odmah privuku dječju pažnju, a time se i potiče mogući daljnji interes za glazbu kod djece. Važno je da se glazbeni instrumenti nadopunjuju i mijenjaju, kako bi djeca imala priliku upoznati se s različitim glazbalima i uvidjeti po čemu se oni razlikuju i kakve zvukove proizvode različiti instrumenti. Glazbene instrumente ne mora uvijek donijeti odgajatelj, može se i trebale bi se organizirati aktivnosti u kojima djeca mogu izrađivati instrumente, kao primjerice šuškalice s bočicama u koje djeca mogu stavljati različite materijale i pri tome uočiti razliku u zvuku ovisno o materijalima koje su stavili. Kada djeca naprave svoj glazbeni instrument, može se napraviti aktivnost u kojoj će djeca isprobati svoje instrumente zajedno s drugom djecom. Jedan od izvrsnih materijala koji može obogatiti glazbeni centar su staklene boce s različitim omjerima vode koja može biti u boji i kraj toga metalni ili drveni štapići ili udaraljke. Kada dijete sa štapićem ili udaraljka lagano lupka i kucka po njima moći će čuti zvukove koji su različite visine tona. Odgajatelj u svemu tome, ne mora dijete navoditi što da radi, s čime da lupka i kucka, dijete samostalno može uzeti predmete i probavati s kojim predmetom se najbolje čuje i tako istraživati, naravno, odgajatelj je tu da uvijek pazi na sigurnost djece i ako je djetetu potreba pomoć da zna da odgajatelj uvijek tu za njega. U glazbenom centru, odnosno u centru za glazbeno stvaranje i izražavanje važno je da materijali koji se nude djeci da su materijali koji potiču djecu na istraživanje svega što je povezano s glazbom, da se materijali mijenjaju, nadopunjuju i da su djeci uvijek dostupni i da ih uvijek mogu koristiti samostalno i u igri. *„Zanimajući se za zvukove oko sebe koristeći se njima u raznim igrima, dijete shvaća svoju ulogu u zajedničkoj igri s drugom djecom, osjeća pripadnost grupi, surađuje i na taj načine spoznaje svoje sposobnosti i mogućnosti te razvija samopouzdanje i pozitivnu sliku o sebi“* (Marić, Goran, 2013: 181). Kako razni autori navode kod opremanja glazbenog centra

poželjno je da se nađu i određeni instrumenti Orffova instrumentarija koji su već gotovi i svaka ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje treba osigurati te instrumente. Djeci su takvi instrumenti privlačni, pobuđuju njihovu znatiželju, ali ujedno je i važno da odgajatelj ne ponudi sve instrumente odjednom kako ne bi nastala buka. Uloga odgajatelja je da donosi postupno nove instrumente s kojima se zajedno mogu upoznati i da djeca budu upoznata kako se na pravilan način ti instrumenti koriste, odnosno da kada se koriste da se mora paziti da se ne unište i da svaki instrument ima svoje mjesto na koje se mora pospremiti kada se i uzme. Djeca pokazuju izrazito veliki interes za udaraljke, a postoji veliki broj različitih vrsta udaraljka. Ako se djecu upoznaje s različitim udaraljka, važno je da se prvo upoznaju s jednom vrstom, a kasnije s drugom. Glazbeni instrumenti u odgojno – obrazovnoj skupni djecu potiču na kretanje, na pokret i ples, pjevanje, odnosno na različita područja izražavanja (glazbeno, tjelesno i govorno). Djeca uz glazbene instrumente mogu izgovarati brojalice, kratke pjesmice te tijekom dramsko – scenskog izražavanja i dramatizacije mogu ih koristiti za potrebne odgovarajuće popratne zvukove koji odgovara tekstu priče. Osim glazbenih instrumenata, glazbeni centar bi trebao sadržavati različite skladbe koji se djeci mogu pustiti, a koja je prilagođena za njihovu dob. Kada god je to moguće, glazbu treba uključiti u svakodnevni rad s djecom, može biti i aktivno i pasivno slušanje, sve dok je kvalitetno i prikladno za dječju dob, jer glazba budi emocije, dobro raspoloženje i pomaže djeci za lakše uspostavljanje komunikacije i prijateljstva (Marić, Goran: 2013).

12.ZAKLJUČAK

Kada razmislimo možemo uvidjeti da je glazba zapravo svugdje oko nas. Mi smo svakodnevno okruženi glazbom, čujemo pjev ptica, šum vjetra, kapljice kiše. Kako smo svakodnevno okruženi sa glazbom i različitim zvukovima, trebali bi to iskoristiti i poticati različite načine glazbenog istraživanja i izražavanja u predškolskim ustanovama. Glazba je jedna od važnih elemenata u odgoju i obrazovanju djeteta predškolske dobi i pozitivno utječe na sva područja razvoja djeteta predškolske dobi.

Važnu ulogu u svemu navedenom ima odrasla osoba, u ovom slučaju odgajatelj u dječjem vrtiću. Odgajatelj je osoba koja upoznaje djecu s glazbom kao umjetnošću i pri tome je važno da odgajatelj zna kako primjereno postupno upoznavati djecu s glazbom i njezinim elementima. Može se reći kako je jednako važno i znati kvalitetno organizirati prostor i znati dobro promisliti tijekom izbora materijala i sredstva koje će ponuditi za glazbeni odgoj i obrazovanje. Nije bitno imaju li odgajatelji apsolutni sluh, odnosno to nije ni uvjet provođenja glazbenih aktivnosti s djecom. Dovoljna je volja i radost s kojom odgajatelj ponuđuje i organizira takve aktivnosti, ako djeca to vide i osjete odmah će se i djeca osjećati drugačije i glazba će im biti sve bliža.

Kroz pisanje ovog završnog rada može se vidjeti kako su sva područja djetetovog razvoja povezana, odnosno koliko je važno integrirati različita područja djetetova razvoja. Kako dijete kroz glazbu se kreće, pleše, izvodi različite pokrete, znači istovremeno utječe i na tjelesni razvoj, ali i kroz izgovaranja brojlica uz pokret, utječe se na govorni i na tjelesni razvoj. Postoji niz glazbenih aktivnosti s kojima se utječe na različita područja djetetova razvoja, a sve to ovisi o odgajatelju, hoće li on takve aktivnosti provoditi s djecom ili ne. Sve aktivnosti koje se u predškolskim ustanovama rade, a u kojima je uključena glazba, pokazuje s kolikom radošću i veseljem djeca to rade. Zato je važno kombinirati glazbu u svakodnevne različite aktivnosti, upravo zbog cjelovitog razvoja predškolskog djeteta.

13. LITERATURA

1. Breitenfeld, D., Majsec Vrbanić, V., (2008). *Kako pomoći djeci glazbom?* Zagreb: Birotisak do.o.
2. Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima.* Zagreb: Mali profesor d.o.o.
3. Habuš Rončević, S. (2014). *NEKE SUVREMENE ULOGE ODGOJITELJA U GLAZBENOM ODGOJU DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI.* *Magistra Iadertina*, 9 (1), 179-187. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/137253>
4. Happ, E., Happ, R. (2004). *Glazbom i pokretom do cjelovite ličnosti.* Zagreb: NAJ – DOMUS
5. Herljević, I., Posokhova I., (2007). *Govor, ritam, pokret.* Buševac: Ostvarenje d.o.o.
6. Jurčević Lozančić, A. (2016). *Socijalne kompetencije u ranom djetinjstvu.* Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
7. Jurišić, G., Sam Palmić, R. (2002). *Brojalica: snažni glazbeni poticaj.* Rijeka: Adamić
8. Kostadin, L., Petrić, V., Minić, S. (2019). *Djeca rane dobi: preferencije prema različitim vrstama motoričkih sadržaja i multimediji tijekom njihove realizacije.* Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
9. Kovačević, D., Baniček, I. (2014). *Muzikoterapija i njena učinkovitost kao sredstva komunikacije u rehabilitaciji neuroloških bolesti.* Preuzeto s interneta 1.4.2019: <https://tvpodravina.files.wordpress.com/2014/09/glazbena-terapija-i-komunikacija1.pdf>,
10. Levitin, J. D. *Mozak i muzika.* Zagreb: Vuković & Runjić.
11. Majsec Vrbanić, V. (2009). *Poticanje glazbom i njezinim elementima. Dijete, vrtić, obitelj*, 15 (56), 20-24. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/164816>

12. Majsec Vrbanić, V. (2008). *Slušamo, pjevamo, plešemo, sviramo*. Zagreb: Udruga za promicanje različitosti, umjetničkog izražavanja, kreativnosti i edukacije djece i mladeži.
13. Maleš, D. (2011). *Nove paradigme ranog odgoja*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Zavod za pedagogiju.
14. Marić, Lj., Goran, Lj. (2013). *Zapjevajmo radosno*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga
15. Miočić, M. (2012). *KULTURA PREDŠKOLSKE USTANOVE U SVJETLU GLAZBENIH KOMPETENCIJA ODGOJITELJA*. *Magistra Iadertina*, 7 (1), 73-87. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/99893>
16. Munjas Samarin, R. i Takšić, V. (2009). *Programi za poticanje emocionalne i socijalne kompetentnosti kod djece i adolescenata*. *Suvremena psihologija*, 12 (2), 355-370. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/82959>
17. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
18. Nikolić, L. (2018). *Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta*. *Napredak*, 159 (1 - 2), 139-158. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/202779>
19. Sacks, O. (2012). *Muzikofilija: Priče o glazbi i mozgu*. Zagreb: Algoritam d.o.o.
20. Sam Palmić, R. (1998). *Glazbeni doživljaj u odgoju djeteta*. Rijeka: Glosa d.o.o.
21. Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum: rad djece na projektima*. Zagreb: Mali profesor d.o.o.
22. Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
23. Škrbina, D. (2013). *Art terapija i kreativnost*. Zagreb: Veble commerce.
24. Šmit, M. B. (2001). *Glazbom do govora*. Zagreb: Naklada Haid.
25. Vasta, R., Haith, M.M., Miller, A. S. (2005). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap

26. Vidulin-Orbanić, S. (2009), *Umjetnička (glazbena) komunikacija u odgoju i obrazovanju*. Split : Centar za interdisciplinarne studije –Studia Mediterranea i Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.
27. Vidulin, S. (2016). *GLAZBENI ODGOJ DJECE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA: MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA*. *Život i škola*, LXII (1), 221-233. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/16>